

ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ

СОЦІАЛЬНО-
ПСИХОЛОГІЧНІ
ПРОБЛЕМИ
СУСПІЛЬСТВА

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

10 КВІТНЯ
2020

Губеладзе І. Г. Почуття власності як соціально-психологічний атрибут особистості	213
Журавель А. П. Ресоціалізація неповнолітніх засуджених у пенітенціарних установах .	217
Каменщук Т. Д. Науково-методичні аспекти конфліктологічної компетентності керівника закладу освіти.....	219
Кваша Є. Є. Прояви дегуманізації у медіа щодо внутрішньо переміщених осіб	223
Ластовина Я. О. Особливості перегібу підліткової кризи в умовах виховання псевдоблагополучної сім'ї.....	226
Мацюк О. Л. Психологія неповнолітніх правопорушників	229
Мітіна С. В. Проблема кіберсоціалізації особистості.....	233
Орловська О. А. Сімейна адаптація учасників бойових дій	237
Покотыло Л. Ю. Роль соціальних мереж в формуванні «Я-концепції» личности	241
Рибченко С. В. Проблеми соціальних конфліктів в сучасній організації	244
Сергієнко Н. П., Красильнікова І. І. Особливості агресивності у курсантів з різним статусним положенням у групі	247
Слотіна-Чорна В. С., Романюк Л. В. Цінності керівника малої групи, їх вплив на стан соціально-психологічного клімату.....	251

Сергієнко Н. П.,
*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах
Національного університету цивільного захисту*

Красильнікова І. І.,
*курсантка соціально-психологічного факультету
Національного університету цивільного захисту*

ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОСТІ У КУРСАНТІВ З РІЗНИМ СТАТУСНИМ ПОЛОЖЕННЯМ У ГРУПІ

Однією з найбільш актуальних на сьогоднішній день проблем стала проблема зростання агресивності серед дітей, підлітків, представників юнацького віку, дорослих людей. Це пов'язано насамперед із загальною соціальною напруженістю, психологічною неврівноваженістю всього суспільства, що хворобливо переживає перехід до ринкових стосунків, наростаюча криза соціальної системи, перехід від командно-адміністративної системи до демократії.

Останнім часом проблема агресії стала чи не найпопулярнішою в світовій психології. Їй присвячена величезна безліч статей і книг. У Європі і Америці регулярними стали міжнародні конференції, симпозіуми і семінари з цієї проблематики. І це не мода, а швидше реакція психологів на безпрецедентне зростання агресії і насильства в цивілізованому столітті.

Агресія – мотивована деструктивна поведінка, що суперечить нормам і правилам співіснування людей в суспільстві, завдає шкоди об'єктам нападу, приносить фізичний збиток людям або викликає у них психологічний дискомфорт.

Агресивність – один з розповсюджених способів рішення проблем, що виникають у складних ситуаціях, із застосуванням фізичного і морального тиску на навколишніх, приносячи навколишнім фізичний і моральний збиток [2, с. 67].

Агресія та агресивність вивчається далеко не тільки в психології: цим займаються біологи, екологи, соціологи, юристи, використовуючи свої специфічні методи і підходи.

Об'єктом агресивної поведінки людини може виявитися вона сама, і тоді ворожі дії називають аутоагресією. Агресивні дії можуть бути спрямованими на інших людей, і в цьому випадку найчастіше використовують термін «агресія». Розрізняють також ворожу агресію і так звану інструментальну агресію.

Проблему агресивної поведінки досліджували вчені протягом багатьох століть, розглядаючи її з різних позицій – філософії, релігії, науки. Але тільки в ХХ столітті вона стала предметом систематичного наукового пізнання. Зокрема, важливе значення для пояснення різноманітних феноменологічних проявів агресивності мають розробки численних вітчизняних та зарубіжних учених. Так, особливості агресивної поведінки в осіб різновікових груп досліджували Г.М. Андреева, К. Бютнер, О.Б. Бовть, М. Дерешкявічус, О.Ю. Дроздов, С.О. Завражин, О.К. Осницький, І.О. Фурманов, та ін., виникнення агресивності у зв'язку з конфліктами вивчали Г.С. Васильєва, Є.П. Ільїн, В.В. Ковальов, М.Д. Левітов, Г.В. Ложкін, Є.Р. Романін та ін. [2, с. 59; 119]

Сучасна молодь знаходиться в складних умовах реальної ситуації швидкої зміни стилю життя, ідеології, системи цінностей. І, як правило, потреба молодих людей в сприятливому спілкуванні з однолітками (яка є необхідною умовою психічного і особистісного розвитку) не отримує свого задоволення.

Соціометричний статус – це те реальне місце, яке займає особистість у системі міжособистісних стосунків; це показник соціально-психологічних якостей особистості як складової комунікації в групі; це якість особистості як елемента соціометричної структури займати визначену просторову позицію (локус) в ній, тобто співвідноситися із іншими елементами [4, с. 84].

Вивчення соціометричного статусу займалися багато зарубіжних та вітчизняних вчених В.С. Мерлін, Дж. Морено, М.М. Обозов, Л.С. Славіна, Р.Манн, С.А. Котик та ін. [1, с. 56; 106].

Агресія – це поведінка, яка спричинює шкоду іншим людям. Агресія проявляється у побитті інших людей, у вербальних образах, погрозах, ворожих насмішках, жартах, а також містить непрямі форми фізичної та вербальної агресії (бойкот, ворожа міміка та жестикуляція) [3, с. 105].

Агресивність характеризується імпульсивною активністю поведінки, афективними переживаннями – гніву, злості, прагненням заподіяти іншому травму (фізично чи морально). В агресивному стані людина може повністю втратити самоконтроль. Агресію інколи розглядають як стинічний активний прояв фрустрації (це все, що заважає досягнути мети). У зв'язку з цим агресію визначають як реакцію на обставини. Проте агресія виникає і в результаті наслідування зразків або використовується людиною як навмисний засіб для досягнення мети. Причиною агресії може бути ефект неадекватності, який виникає внаслідок незадоволення потреби особи в самоствердженні. Поведінка людини в стані агресії значною мірою залежить від її характерологічних рис і особливо від її виховання.

Будь-яка особистість не існує поза соціумом, вона обов'язково є членом певної соціальної групи, соціальної спільності, тобто кожна особистість має своє, чітко визначене місце в суспільстві. Кожна людина психологічно належить до декількох груп: сім'ї, шкільного класу, дружньої компанії і т. п. Якщо мета і цінності груп не суперечать один одному, формування особистості проходить в однотипних соціальних умовах. Суперечність норм і цінностей різних груп ставить юнака в позицію вибору. Етичний вибір може супроводжуватися міжособистісними і внутрішньо особистісними конфліктами.

У сучасній психологічній літературі (Є. Ф. Бажин, Л. М. Собчик) відзначають, що з певним соціометричним статусом, а саме з проявами лідерських якостей особистості, пов'язані деякі характеристики агресивності. Усе частіше агресивність розглядається як необхідна властивість гармонійно розвиненої особистості, оскільки її відсутність призводить до нездатності відстояти себе (Г. А. Гайдукевич, О. Ю. Дроздов, С. Л. Соловйова, Е. Фромм) [4, с.183].

Соціометричний статус є одним із найсуттєвіших параметрів положення особистості в групі однолітків. Наявність в групі (колективі) осіб, які займають різні положення, неминуче ставить питання про детермінацію цих різниць, які є важливішою міждисциплінарною проблемою.

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей агресивності у курсантів з різним статусним положенням в групі. В нашому дослідженні приймали участь 35 курсантів Національного університету цивільного захисту України.

Вивчення соціального статусу дозволили отримати дані, які вказують на те, що в групі наших досліджуваних, нами були виявлені всі категорії соціального статусу. Але найбільш у відношеннях присутні перша та друга статусні групи, це «ті, кому віддають перевагу», та «лідери». Більшість членів нашої групи опиняється в сприятливих (1 і 2) статусних категоріях, тому рівень благополуччя взаєностосунків визначається як високий. Це свідчить про те, що в цих групах переважає благополуччя більшості в системі міжособистісних відносин, їх задоволеність в спілкуванні, у визнанні однолітками.

Дослідження агресивності студентів та курсантів НУЦЗУ показало, що досліджувані проявляють агресивність на середньому рівні, тобто вони впевнені в своїх силах, готові поборювати різні перешкоди, адекватно оцінюють себе та інших, можуть оцінити власні вчинки, не мають негативних установок що до оточуючих, не застосовують агресивних дій та фізичну силу без значної причини, але здатні захистити себе та свої інтереси у разі потреби. Також слід зазначити, що група іноді схильна протидіяти вимогам оточуючих (пов'язано

з віковою категорією) та виражати негативні емоції завдяки вербальним методам, що може бути пов'язано з кількісною перевагою дівчат.

Результати емпіричного дослідження дозволяють зробити висновок про те, що існує достовірний взаємозв'язок між агресивністю юнаків та їх соціометричним статусом у групі однолітків. Нами було виявлено, що на соціометричний статус особистості значуще впливає рівень фізичної агресії (юнаки, які використовують фізичну силу можуть бути відкинутими з групи), образи (заздрість і ненависть до оточуючих за дійсні і вигадані дії теж може негативно відобразитися на відношенні однолітків до людини або виключена з колективу людина може проявити ці якості через фрустрацію однієї з базисних потреб у спілкуванні), роздратованості (такі риси, як запальність, грубість, готовність до прояву негативних почуттів при найменших подразниках теж можуть виступати дезадаптуючим фактором по відношенню до колективу), а також загальний рівень агресивності та ворожості. Цей взаємозв'язок, з одного боку, відображає вплив низького соціометричного статусу на агресивність, з іншого боку, підтверджує той факт, що надмірна агресивність перешкоджає успішної адаптації в групі і досягненню високого статусу.

Список використаних джерел:

1. Андреева Г.М. Социальная психология. М.: Аспект Пресс, 2001. 363 с.
2. Берковец Л. Агрессия: причины, последствия и контроль. СПб.: прайм–ЕВРОЗНАК, 2002. 512с.
3. Берон Р. Агрессия. СПб.: Питер Пресс, 2001. 562с.
4. Чалдини Р. Агрессия. Социальная психология. СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. 256 с.